

Bidrag till kännedom om svenska Coleoptera. 4.

Av

STIG LUNDBERG

Lomechusa mariae Palm. Vid lossande av barken på rotpartiet av en lig-gande c:a 1 dm grov gran inom det s.k. Reivoreservatet, c:a två mil norr Arvidsjaur, närmast på jakt efter *Pytho abieticola* J. Sahlb., som påträffats strax intill, iaktogs den 29/8 60 2 exemplar av en *Lomechusa* springande tillsammans med en svart myra (*Formica gagatoides*), vilken urholkat rotpartiet på stubben och delvis även nedre delen av stammen. Ytterligare 2 *Lomechusa mariae* hittades i samma låga, och vid undersökning av gamla tallstubbar i närheten togs 2 exemplar tillsammans med samma myrart nere i hålor i mineraljorden dit myran sökt sig för övervintring. Arten är tidigare tagen av T. Palm vid Kihlangi på en myr och av N. Höglund vid nedre Soppero under barken på tallstubbar.

Oxygoda hansseni A. Strand. Vid sållning av förnan, det vill säga barkavfall m.m., intill en ensamstående tall på en hed c:a 3 mil nordost Kalix (f.ö. samma hed, där *Salpingus bimaculatus* Gyll., *Dermestes Palmi* Sjöb., *Calitys scabra* Thunb., *Dicerca moesta* F. m.fl. mer eller mindre sällsynta skalbaggar tagits), påträffades den 25.9.59 2 ex. av en kortvinge, vilken av Andreas Strand bestämdes till *Oxygoda hansseni*, en art, som tidigare ej är känd från Sverige. Den 2.10 respektive 22.10 erhöles ännu 1 ex., den 24.10 1 ex. tillsammans med 3 *Salpingus bimaculatus* Gyll. och den 5.11 4 ex. Ytterligare 7 ex. togs tillsammans med *Coryphium angusticolle* Steph. den 5.11 25 m från ovannämnda tall vid roten av en liten död tall. Förnan vid flera andra tallar sållades också, men arten kunde ej återfinnas annat än vid dessa två tallar. Däremot erhöles några ex. av *Leptusa norvegica* A. Strand, *Ocyusa nivicola* Thoms., *Phyllodrepa clavigera* Luze, *Sipalia circellaris* Grav., *Stichoglossa proluxa* Grav., *Phloeocharis subtillissima* Mannh., *Scymnus suturalis* Thunb., och *Cryptophagus dorsalis* Sahlb.

Oxygoda sjobergi Bernh. Enstaka ex. framsållade ur stackar av myran *Formica exsecta* i Överkalixtrakten tillsammans med bl.a. *Oxygoda haemorrhoea* Mannh., *O. formiceticola* Märk. och Cucujiden *Hypocoprus lathridioides* Motsch.

Laemophloeus corticinus Er. Denna som sällsynt betraktade cucujid har visat sig förekomma allmänt i Stockholmstrakten främst under tall-, men även granbark. Den rikligaste förekomsten hittills, några av *Melanophila cyanea* F. angripna tallar på en bergknabbe vid Skogshögskolan, upptäck-

Entomol. Ts. Årg. 82. H. 1—2, 1961

Fig. 1. Vindfälle av lind med bl.a. angrepp av *Dicerca alni* Fisch. vid yxan. Ön Eken, Södermanland. Foto: förf.

tes av R. Axelsson. Denne hade tagit hem barkbitar med *Melanophila*-larver för kläckning och ur dessa kröp några *Laemophloeus corticinus* fram. Vid sällning av barken på en av tallarna ifråga den 20 februari 1960 erhöj jag ej mindre än 75 ex. Även larver påträffades och dessa höll till i svampiga partier av död savbark. Den 27 februari framsällades 1 ex. ur en gran vid Danderyd, och dessutom har arten av bl.a. H. E. Wanntorp, B. Ehnström och mig tagits även under barken av friska tallar i Stockholmstrakten. Säkertligen har arten gynnats av 1955 och 1959 års torka med åtföljande rikedom på döende träd.

Laemophloeus castaneus Er. Levnadssättet för denna av T. Palm 1952 upptäckta art har beskrivits av R. Widenfalk i Ent. tidskr. 1958, p. 231. Jag blev den 12 maj 1960 av Tore Widenfalk visad på en av de ekar, under vilken grenar med larver påträffats i Strömsholmstrakten, och klättrade med hjälp av klätterskor upp i eken och kapade av en bit av en till synes lämplig, ungefär 1 dm grov gren. En närmare undersökning av grenbiten resulterade i 2 puppor och 2 larver av *Laemophloeus castaneus* liggande strax under barkflagor intill den vita resupinata svamp, som fläckvis betäckte grenen. En av larverna förpuppades den 14.5, kläcktes den 18.5 samt var helt utfärgad den 21.5. De två pupporna kläcktes den 21 respektive den 22.5 och ur kläckningslådan, vari en del av grenen lagts, kröp ytterligare 2 ex. fram den 30.5.

I den svampiga barken på ekgrenen fanns en liten anobiidlarv vilken vi genast gissade vara *Gastrallus immarginatus* Müll. En av larverna förpuppades den 28.5 och kläcktes den 4.6, varvid gissningen besannades. Ytterligare 3 imagines erhöjls den 21.6. Denna anobiid har av T. Palm tidigare rent tillfälligtvis kläckts ur lindbark och tycks således leva i svampig lövträdskbark. En närmare undersökning av grenen visade att utvecklingen för

Entomol. Ts. Arg. 82. H. 1-2, 1961

Fig. 2.

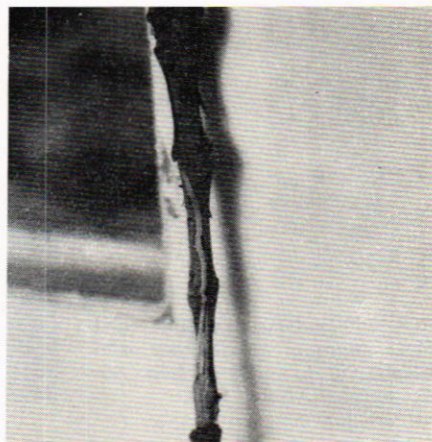

Fig. 3.

Fig. 2. Aspstam med bla. *Xyletinus tremulicola* Y. Kgs. Kalixtrakten. Foto: förf.

Fig. 3. Askgren med larvgång av *Hylesinus oleiperda* F. Barken avskalad. Lovön, Stockholm. Foto: förf.

Gastrallus immarginatus är tvåårig, i det att mycket små larver även påträffades. I övrigt kläcktes flera *Leiopus nebulosus* ur grenen och iaktogs flyghål av en liten *Agrilus*art, sannolikt *angustulus* Ill.

Ptilinus (Xyletinus) banatensis Pic. I Opusc. Ent. Vol. 25 pp. 101—102 och 106—111 beskriver A. Jädergård respektive T. E. Leiler det överraskande fyndet av denna för Nordeuropa nya anobiid. Den 3 april 1960 besöktes Eldgarn av en samling coleopterologer (H. Wanntorp, B. Ehnström och förf.) med Leiler som ciceron, närmast för att undersöka om inte arten skulle kunna återfinnas. Försöken att hitta larven på det sätt som beskrives i Opusc. Ent., d.v.s. i nyligen döda grenar, misslyckades, men då jag undersökte några på marken liggande lindgrenar närmast på jakt efter *Chlorophorus Hebsti* Brahm påträffades genast misstänkta larver av *Ptilinus banatensis*. Det visade sig att arten förekom närmast allmänt i på backen liggande lindgrenar oberoende av konsistensen på veden. Således fanns larver även i starkt förmultnade, dels starkt fuktiga, dels nästan torra grenar. Arten är således ej så krävande, som förut ansetts. Hemtagna larver, som plockats ur puppkamrarna såväl förpuppades som kläcktes förbluffande snabbt. En förpuppades således den 6.4, två kläcktes den 11.4 (alltså efter 8 dygn) och en den 12.4. En kröp fram i kläcklådan den 17.4 och den 30.4 togs 5 ex. inom en yta med 2 cm diameter. Utvecklingen i det fria går dock saktare eftersom grenarna ofta ligger skuggigt till. Således påträffades en

puppa den 17.5 på Eldgarn och den 9 juni 3 imagines i en lindgren vid Ådö. Angrepp har dessutom iakttagits på ön Eken norr om Eskilstuna i Södermanland (förf.) och på Lovön (Wanntorp). Troligen finns arten litet här och var i Mälardalen, men har av någon anledning förbisetts av tidigare samlare.

Xyletinus Hanseni Janss. I samband med slaghävning av tallplantor på en tallhed vid Sangis den 20.7.59 påträffades ett ex av en *Xyletinus* sittande på en tallgren. Exemplet bestämdes till *Xyletinus Hanseni* Janss., och bestämningen har kontrollerats av Yrjö Kangas. Arten är i Sverige tidigare tagen nordligast i Dalarna, och flertalet fynd är såväl i Sverige som Finland gjorda på sandiga, torra marker. Vid slaghävningen på tallheden erhöles dessutom *Cryptocephalus pini* L., *Luperus pinicola* Duft. och *Rhagonycha atra* L.

Xyletinus tremulicola Y. Kgs. Vid undersökning av en aspstubbe med bl.a. gamla angrepp av *Poecilonota variolosa* Payk., *Xylotrechus rusticus* L., *Saperda perforata* Pall. och *Trypophloeus*-arterna *asperatus* Gyll. och *bispinulus* Egg. på en lokal c:a 2 mil NO Kalix, påträffades den 29 februari 1956 ett flertal anobiidlarver i svampig aspbark, vilka ej kunde bestämmas. Vid ett besök på lokalen den 20 juni togs en hona av en *Xyletinus*-art under en barkflaga och detta exemplar skickades till Yrjö Kangas för kontroll om det möjligen kunde vara den finska arten *Xyletinus Grönblomi* Y. Kgs. Kangas meddelade att det sannolikt rörde sig om en hittills obeskriven art och bad mig försöka få tag på mer material. Då jag starkt misstänkte anobiidlarverna vara den aktuella *Xyletinus*-arten tog jag den 30 oktober 1956 in i rumsvärme några prover av barken. Den 8 januari iaktogs puppor och från 18 januari fram till mitten av februari kläcktes flera exemplar av mycket riktigt den eftersökta *Xyletinus*-arten. Flertalet imagines kröp ej ut i provröret utan höll till under barkbitar på botten av lådan, av allt att döma ljuskrygga. Arten har hittills påträffats på 4 lokaler vid Kalix och i Överkalixtrakten, i samtliga fall i svampig aspbark på i tre fall stående aspar, i 4:e fallet en liggande asp. Imagines har iakttagits i det fria förutom den 20.6.50 även 10.6.59, då flera sållades fram under aspbark, och så sent som den 6.8.59 springande i solskenet på en avbruten barkfallen aspstubbe. Utvecklingen är tvåårig och larverna gnager slingrande gnagspånsfyllda gångar i svampig bark under den hårda yt barken. Innan förpuppningen omger sig larven ofta med gnagmjöl, och efter kläckningen äter sig skalbaggen ut genom barken. Angreppen igenkännes lätt på utgångshålen, vilka är ungefär 3 gånger *Trypophloeus*-arternas i diameter. Totalt har hittills ett 50-tal exemplar erhållits, men arten är ännu ej känd utanför Kalix nedre älvdal.

Den nya arten, *tremulicola*, har beskrivits av Yrjö Kangas i Ann. Ent. Fenn. 1, 1958, p. 28—34, och arten står närmast *Xyletinus Grönblomi* Y. Kgs. och *fibyensis* Ldbl. Från den förra arten skiljer den sig dock på den större storleken och parallellare kroppsformen, i vilket sistnämnda avseende den närmast påminner om *fibyensis*, ehuru den är tydligt större. Från båda arterna skiljer sig *tremulicola* dock på ljusare behåring, halssköldsformen, täckningsmellanrummen och sista antennleden.

I ett fall hade några puppor dödats av kortvingen *Phyllodrepa melanocephala* Thoms.

Dicerea alni Fisch. Vid besök på en liten ö i Mälaren, Eken, norr om Eskilstuna, vilken avsatts som domänreservat närmast för att bevara gamla lindar med mistel, iakttofs ovala flyghål i barken till några liggande vindfällda lindar. Vid en närmare undersökning hade jag turen påträffa en nästan felfri fjolårsimago av *Dicerea alni*, vilken låg kvar i puppkammaren i den döda veden. Angreppen var ej ovanliga på de äldre lindarna, ofta i anslutning till grenbrott. Fyndet är ganska anmärkningsvärt, eftersom arten i Sverige tidigare endast är känd från klibbal (dock i Frankrike känd från såväl lind som hassel) och ej påträffats i Mälaronrådet. Så när som på ett isolerat fynd i Hälsingland har arten uppgivits från Skåne och Småland, men sannolikt kommer närmare undersökningar av lämpliga al- och lindbestånd att fylla luckorna.

I lindarna förekom dessutom massangrepp av bl.a. *Chlorophorus Herbsti* Brahm och *Exocentrus lusitanus* L. Som tidigare nämnts iakttofs även angrepp av *Ptilinus banatensis*.

Plateumaris Weisei Duviv. Allmänt förekommande tillsammans med *Plateumaris sericea* L. och *Donacia thalassina* Germ. på en lokal intill Riks-13 vid Vånafjärden, Kalix, troligen samma plats, där T. Palm och C. H. Lindroth tog det första svenska exemplaret 1930. Platsen utgöres av ett kärrområde tätt beväxt med norrlands- och flaskstarr samt kråkklover. Arten är i övrigt känd från Pålkem i Lule lpm., där Wirén tog 1 exemplar 1944. Vanligast förekom arten vid Kalix 1959 i början av juli.

Cryptocephalus coeruleescens Sahlb. Ett exemplar slaghåvat ur häggblommor den 28.6.59 på Haparanda Sandskår.

Hylesinus oleiperda F. Har visat sig förekomma praktiskt taget överallt i Stockholmstrakten där gamla askar finnas. Tidigare är arten endast känd i enstaka exemplar bl.a. från Biskops Arnö i Upland och från några lokaler i Skåne. Företrädesvis lever arten i de fina c:a cm-tjocka nedhängande grenarna på gamla askar, och angreppen förorsaka ofta dessa grenars avdöende. Modergången avskär nämligen ofta vätskeströmmen ut i grenen och larvgångarna fullborda verket. Utvecklingen är normalt tvåårig och arten övervintrar som larv, i vilket den avviker från *Hylesinus fraxini* Panz., som ofta påträffas som imago vintertid. Kläckningen sker på eftersommaren. Imagines hittas ofta döda i puppkamrarna. Grenar, som togs in i rumsvarme den 27.3.60, gav imagines först i slutet av maj—början av juni.

Pityogenes Saalasi Egg. Under håvning av svärmande skalbaggar den 27.6.58 vid Rönnbäckssjön, Lycksele lpm., togs bl.a. ett ex. av *Pityogenes Saalasi*. Exemplaret ifråga, en hane, har kontrollerats av Esko Kangas.

För art- och kontrollbestämning vill jag här framföra ett varmt tack till jägmästaren Thure Palm, kontorsjef Andreas Strand samt forstmästaren Yrjö Kangas.